

DOMINIK FIJAŁKOWSKI

HELENA KOPORSKA

Niedawno minęło 100 lat od narodzin mało znanej botanikom florystki województwa lubelskiego Heleny Koporskiej. Urodziła się ona 1. III. 1868 r. w Poturzynie pow. Chełm. Dzieciństwo spędziła w Lewadzie na Podolu, gdzie ojciec jej zajmował stanowisko dyrektora cukrowni. Około 1880 r. rodzina Koporskich przeniosła się do Depułtycz koło Chełma Lub. Tu ojciec administrował majątkiem, a Helena pobierała nauki u prywatnych nauczycieli. Szkołę średnią ukończyła w Lublinie. Około 1903 r. otworzyła Biuro Nauczycielskie Pośrednictwa Pracy i sama je prowadziła. Na tej placówce cieszyła się dużą popularnością, oddając się jednocześnie pracy społecznej, między innymi w zakładzie wychowawczym dla dzieci bezdomnych. Dużą część swoich dochodów przekazywała na popieranie akcji Macierzy Szkolnej. Wolny

czas wypełniała H. Koporska wycieczkami do różnych zakątków woj. lubelskiego. Zbierała dużo roślin, wykazując nimi ogromne zainteresowanie i — mimo braku wyższych studiów, które nadrobiła własną nauką — stała się ich doskonałą znawczynią. Ten szczególnie wysoki zapał H. Koporskiej do florystyki był zasługą jej nieoficjalnych nauczycieli — profesorów Szafera i Pawłowskiego. Była z nimi w stałym kontakcie, dzieliła się znaleziskami osobliwych roślin i uzyskiwała szereg cennych porad oraz pomoc w oznaczaniu niektórych roślin.

Zasługi H. Koporskiej jako florystki dotyczą przede wszystkim obszernej publikacji (*Spis roślin rzadziej spotykanych w okolicach Lublina i niektórych miejscowości woj. lubelskiego*. Acta Soc. Bot. Pol., VI, 1929) i zebrania dużego zielnika roślin naczyniowych.

W jedynej, ale najpoważniejszej w okresie międzywojennym pracy H. Koporskiej podaje ona wykaz 301 gatunków rzadszych roślin ze 110 miejscowości (ryc. 2) oraz ważniejsze cechy siedliskowe. Na szczególne podkreślenie zasługują znaleziska następujących roślin: *Polystichum lonchitis*, *Atriplex polonicum* — gatunek endemiczny dla Lubelszczyzny, zebrany w Turce k. Lublina, *Cerasus acida*, *Trifolium lupinaster*, *Daphne cneorum*, *Pleurospermum austriacum*, *Primula acaulis*, *Lycopus exaltatus*, *Linnaea borealis* i *Cirsium pannonicum*. Łącznie podała ona 781 stanowisk roślin, w tym 722 nie notowanych przez poprzednich badaczy. Stanowi to 50% wszystkich nowych stanowisk roślin podanych w literaturze w okresie międzywojennym, 7% stanowisk okresu od 1787 do 1945 r. i 1,6% wszystkich stanowisk publikowanych z Lubelszczyzny do 1964 roku. Jeszcze bardziej uwypukla jej dorobek podanie stanowisk roślin rzadszych. Wymienia ona 224 miejsca występowania roślin przyjętych jako rzadkie dla wszystkich autorów. Stanowi to 77% stanowisk podanych w czasie od 1918 do 1945 r. 21% stanowisk okresu od 1787 do 1945 r. i 3% wszystkich publikowanych do 1964 r. stanowisk roślin rzadszych.

Nie mniejsze zasługi wniosła H. Koporska swoimi zbiorami. Jej zielnik znajduje się w Katedrze Systematyki i Geografii Roślin Uniwersytetu MCS w Lublinie. Przekazała go Biblioteka Łopacińskiego w Lublinie po śmierci właścicielki. Zawiera on łącznie 2168 arkuszy i 1293 gatunki. Jest bardzo starannie wykonany, nie jest uszkodzony przez owady i ma dobrą dokumentację. Zebrany został tylko na Lubelszczyźnie. Nieliczne okazy spoza tego regionu nie są uporządkowane. Stanowiska zebranych roślin wiążą się wyraźnie z opublikowanymi w wykazie, chociaż wiele z nich tam nie figuruje. Zielnik stawia H. Koporską jeszcze dzisiaj na drugim miejscu w rzędzie największych kolekcjonerów flory Lubelszczyzny.

W czasie okupacji siły H. Koporskiej stopniowo się wyczerpywały. Zmarła 25 XI 1948 r. W czasie Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Botanicznego w 1949 r. podjęto — na wniosek prof. Szafera — uchwałę wybudowania pomnika na cmentarzu przy ul. Lipowej. Niestety, ta słuszna decyzja nie została dotąd zrealizowana. Rocznicą 100-lecia urodzin nasuwa najlepszą okazję do upamiętnienia jej pięknej działalności.